

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра кібербезпеки та математичного моделювання

КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

з ознайомчої практики

для здобувачів

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

освітньо-професійної програми «Кібербезпека»

спеціальності 125 Кібербезпека та захист інформації

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
кібербезпеки та математичного
моделювання
Протокол №2
від 13 лютого 2024 р.

Чернігів 2024

Кібербезпека та захист інформації. Методичні вказівки з ознайомчої практики для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Кібербезпека» спеціальності 125 Кібербезпека та захист інформації. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024 – 25 с.

Укладачі: ПЕТРЕНКО ТАРАС АНАТОЛІЙОВИЧ, доцент кафедри кібербезпеки та математичного моделювання, кандидат технічних наук;
ТКАЧ ЮЛІЯ МИКОЛАЇВНА, завідувач кафедри кібербезпеки та математичного моделювання, доктор педагогічних наук, професор;
ШЕЛЕСТ МИХАЙЛО ЄВГЕНОВИЧ, професор кафедри кібербезпеки та математичного моделювання, доктор технічних наук, професор;
КАЛЬЧЕНКО ДМИТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ, викладач кафедри кібербезпеки та математичного моделювання, доктор філософії;
ДЮБА ІГОР МИКОЛАЙОВИЧ, викладач кафедри кібербезпеки та математичного моделювання

Відповідальний за випуск – ТКАЧ ЮЛІЯ МИКОЛАЇВНА,
завідувач кафедри кібербезпеки та математичного моделювання, доктор педагогічних наук, професор

Рецензент – СИНЕНКО МАРИНА АНАТОЛІЇВНА,
доцент кафедри кібербезпеки та математичного моделювання,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1 МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ.....	5
2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОЗНАЙОМЧОЇ ПРАКТИКИ.....	7
2.1 Бази практики	7
2.2 Обов'язки керівників практики	8
2.3 Обов'язки здобувачів вищої освіти.....	9
3 ЗМІСТ ОЗНАЙОМЧОЇ ПРАКТИКИ.....	10
3.1 Орієнтовний тематичний план	11
3.2 Методичні рекомендації.....	11
3.3 Індивідуальні завдання.....	14
3.4 Документи та звітність за підсумками практики.....	15
4 ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	15
5 ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ	16
6 ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА.....	19
ДОДАТОК 1 Бланк угоди на проведення практики здобувачів вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»	21
ДОДАТОК 2 Бланк направлення на практики	23
ДОДАТОК 3 Титульна та остання сторінка звіту про виконання програми ознайомчої практики	24

ВСТУП

У процесі підготовки кваліфікованих фахівців з кібербезпеки та захисту інформації доводиться постійно вирішувати проблему: якими знаннями, вміннями і навичками в галузі комп'ютерних технологій та захисту інформації повинен оволодіти майбутній спеціаліст, аби його професійна діяльність мала найвищу продуктивність. Модель майбутнього спеціаліста у тій частині, яка зв'язана з інформаційно-комунікаційними технологіями та захистом інформації, повинна визначатися тими практичними задачами, які цей спеціаліст має розв'язувати під час своєї професійної діяльності незалежно від конкретної галузі його праці.

При цьому одним з основних практично-корисних завдань спеціальності 125 - Кібербезпека та захист інформації в ННІ електронних та інформаційних технологій є формування у здобувачів вищої освіти чітких уявлень про те, з якою метою, яким чином та якими засобами і технологіями можна на практиці забезпечити захист інформації на підприємстві в цілому та в комп'ютерній системі зокрема.

Саме тому в умовах сьогодення, коли високі інформаційно-комунікаційні технології міцно увійшли практично в усі сфери людської діяльності, дуже важливим є формування у майбутніх фахівців з кібербезпеки та захисту інформації саме практичних навичок їх використання в своїй майбутній трудовій діяльності. І саме ознайомча практика покликана закріпити в студентів навички з практичного застосування в реальних умовах діяльності підприємств, установ та організацій теоретичних знань на практичних навичок отриманих в ході навчання за спеціальністю.

Ознайомча практика є невід'ємною складовою частиною навчального процесу й передбачена навчальним планом спеціальності 125 - Кібербезпека та захист інформації для здобувачів вищої освіти денної форми навчання у Національному університеті «Чернігівська політехніка» і проводиться на підприємствах різних форм власності, в організаціях різних галузей національного господарства, в органах державної влади, наукових установах та на обладнаних відповідним чином навчальних, виробничих й наукових підрозділах університету. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь за спеціальністю 125 – Кібербезпека та захист інформації для здобувачів вищої освіти 2-го курсу денної форми навчання.

Термін проходження практики – протягом 2-х тижнів у II семестрі навчання.

Ознайомча практика проводиться згідно з Законом України, „Про вищу освіту”, Положенням «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», Положенням про проведення практики здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» зі змінами, внесеними згідно з рішенням Вченої ради від 24.04.2023 року протокол № 5, та наказом ректора № 57/ВС від 24.04.2023 та Положенням про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Чернігівська політехніка»,

навчальним планом спеціальності 125 - Кібербезпека та захист інформації, графіком освітнього процесу на відповідний навчальний рік.

Мета цих методичних вказівок – допомога здобувачам вищої освіти за спеціальністю 125 – Кібербезпека та захист інформації НУ «Чернігівська політехніка» у питаннях планування, проведення та підведення підсумків практики. У методичних вказівках наведено інформацію щодо мети, завдань, організації та інформаційного обсягу ознайомчої практики, форм та методів контролю, рекомендованих нормативно-правових актів, а також додатки з бланками документів практики.

1 МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами, навичками, вміннями необхідними в майбутній професійній діяльності, формування у них, на базі одержаних в університеті знань, професійних навичок для прийняття самостійних рішень під час роботи в конкретних виробничих умовах, виховання потреби систематично поповнювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності. А також отримання студентами практичних навичок в роботі з програмним та апаратним забезпеченням, базами даних та комп'ютерними мережами, які використовуються в реальних умовах та підготувати студентів до ефективного використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в процесі самостійного розв'язання фахових завдань.

Ознайомча практика студентів має за мету закріплення, поглиблення і систематизацію теоретичних знань та практичних навичок з дисциплін: Інформатика, Архітектура комп'ютерних систем, Операційні системи та Бази даних та інших фундаментальних та професійно–орієнтованих дисциплін.

Під час проходження ознайомчої практики здобувачі вищої освіти розширюють на практиці набуті в ході попереднього навчання наступні загальні (КЗ) та фахові (КФ) компетентності, передбачені освітньою програмою спеціальності 125 – Кібербезпека та захист інформації:

КЗ 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

КЗ 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації.

КФ 1. Здатність застосовувати законодавчу та нормативно-правову базу, а також державні та міжнародні вимоги, практики і стандарти з метою здійснення професійної діяльності в галузі інформаційної та/або кібербезпеки.

КФ 2. Здатність до використання інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних методів і моделей інформаційної безпеки та/або кібербезпеки.

Завдання практики:

– навчити здобувачів вищої освіти використовувати в реальних умовах підприємства отримані теоретичні та практичні знання з спеціальності;

– сформувавати у здобувачів вищої освіти практичні навички роботи з операційними системами, програмним та апаратним забезпеченням, базами даних на знань на підприємстві та забезпечення їх безпеки;

– оволодіння здобувачами вищої освіти практичними навичками з автоматизації захисту інформації на апаратному рівні, рівні операційних систем та баз даних для забезпечення безпечного функціонування автоматизованих інформаційних систем і мереж реальних підприємств;

– засвоєння здобувачами вищої освіти на практиці структури інформаційно-аналітичної діяльності та загальнонаукових і спеціальних методів, що застосовуються в кібербезпеці та захисті інформації;

– формування здатності здійснювати пошук, оброблення та аналіз інформації під час практичної діяльності, навчання та науково-дослідницької роботи;

– оволодіння навичками професійного використання систем обробки тексту, таблиць та графіки під час оформлення звітів у сфері науки та техніки відповідно до встановлених стандартів;

– розвинути у студентів професійні вміння приймати самостійні рішення під час виконання конкретних завдань.

До початку практики студент повинен мати базові знання з наступних дисциплін:

1. Інформатика.
2. Архітектура комп'ютерних систем.
3. Операційні системи.
4. Базы даних.
5. Інформаційна безпека держави.

Після проходження ознайомчої практики студент повинен уміти:

1. Використовувати системи автоматичної обробки інформації для вирішення поставлених задач.

2. Встановлювати, адмініструвати та налагоджувати операційні системи для ефективної та безпечної роботи з ними.

3. Використовувати антивірусне програмне забезпечення для захисту операційних систем від вірусів та мережевих атак.

4. Налаштовувати програмне, апаратне забезпечення та операційні системи для безпечної роботи в локальних обчислювальних мережах та глобальній комп'ютерній мережі Інтернет.

5. Проводити аналіз апаратного забезпечення з метою виявлення можливих збоїв в функціонуванні комп'ютерної техніки та локальної мережі підприємства.

6. Професійно використовувати системи обробки текстової, табличної та графічної інформації під час оформлення звітів у сфері науки та техніки відповідно до встановлених стандартів;

Ознайомча практика надає змогу здобувачам вищої освіти закріпити та поглибити навички передбачені наступними програмними результатами навчання:

ПРН 1. Застосовувати знання державної та іноземних мов з метою забезпечення ефективності професійної комунікації;

ПРН 3. Використовувати результати самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел для ефективного рішення спеціалізованих задач професійної діяльності;

ПРН 4. Аналізувати, аргументувати, приймати рішення при розв'язанні складних спеціалізованих задач та практичних проблем у професійній діяльності, які характеризуються комплексністю та неповною визначеністю умов, відповідати за прийняті рішення;

ПРН 6. Критично осмислювати основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності;

ПРН 7. Діяти на основі законодавчої та нормативно-правової бази України та вимог відповідних стандартів, в тому числі міжнародних в галузі інформаційної та/або кібербезпеки;

ПРН 8. Готувати пропозиції до нормативних актів щодо забезпечення інформаційної та /або кібербезпеки;

ПРН 10. Виконувати аналіз та декомпозицію інформаційно-телекомунікаційних систем (ІТС);

ПРН 13. Аналізувати проекти ІТС базуючись на стандартизованих технологіях та протоколах передачі даних;

ПРН 19. Застосовувати теорії та методи захисту для забезпечення безпеки інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах;

ПРН 20. Забезпечувати функціонування спеціального програмного забезпечення, щодо захисту інформації від руйнуючих програмних впливів, руйнуючих кодів в інформаційно-телекомунікаційних системах;

ПРН 21. Вирішувати задачі забезпечення та супроводу (в.т. числі: огляд, тестування, підзвітність) системи управління доступом згідно встановленої політики безпеки в інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах;

ПРН 22. Вирішувати задачі управління процедурами ідентифікації, автентифікації, авторизації процесів і користувачів в інформаційно-телекомунікаційних системах згідно встановленої політики інформаційної і/або кібербезпеки;

ПРН 28. Аналізувати та проводити оцінку ефективності та рівня захищеності ресурсів різних класів в інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах в ході проведення випробувань згідно встановленої політики інформаційної і/або кібербезпеки;

ПРН 43. Застосовувати національні та міжнародні регулюючі акти в сфері інформаційної безпеки та/ або кібербезпеки для розслідування інцидентів;

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОЗНАЙОМЧОЇ ПРАКТИКИ

2.1 Бази практики

Ознайомча практика проводиться на підприємствах різних форм власності, в організаціях різних галузей національного господарства, в органах державної влади, наукових установах і організаціях, діяльність яких безпосередньо пов'язана з інформаційними технологіями або захистом інформації, або в структурі яких є підрозділи що забезпечують інформаційну безпеку або в штаті є посада фахівця в галузі інформаційних технологій.

Підприємства - бази ознайомчої практики повинні мати можливість забезпечити проходження практики та виконання індивідуальних завдань ЗВО відповідно до програми практики. На базах практики повинне функціонувати сучасне технічне обладнання, програмне забезпечення та системи зв'язку. Практика здобувачів вищої освіти може проводитися на базі підприємств, установ та організацій, що розташовані за кордоном.

За згодою сторін практика може проводитися в онлайн-режимі. Організація і порядок проведення практики в онлайн-режимі передбачаються в Угоді на проведення онлайн-практики, яка укладається між Університетом і базою практики.

Здобувачі вищої освіти можуть самостійно запропонувати підприємство – базу проходження практики, з яким в Університеті не заключений договір про проходження практики. Кафедра дає згоду про проходження практики на таких базах лише за умови, що вони відповідають вищезазначеним вимогам. В такому випадку ЗВО повинні самостійно забезпечити підписання угоди про проходження практики з підприємством-базою практики.

Залежно від виду практики бази можуть використовуватися здобувачами вищої освіти як колективно, так і індивідуально.

Із базами практики Університет завчасно укладає угоди на її проведення за встановленою формою (додаток №1). Повний список підприємств – баз практик, з якими в НУ «Чернігівська політехніка» укладений договір про проходження практик розміщений за посиланням: <http://surl.li/mhetk>

2.2 Обов'язки керівників практики

Відповідно до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» загальну організацію практики та контроль за її проведенням в Університеті здійснює відділ з питань працевлаштування, практики та зв'язків з громадськістю. Навчально-методичне забезпечення і виконання програми ознайомчої практики забезпечує кафедра кібербезпеки та математичного моделювання.

Безпосереднє керівництво ознайомчою практикою здобувачів вищої освіти покладається на керівника практики за місцем проходження ознайомчої практики та керівника практики від кафедри кібербезпеки та математичного моделювання. До керівництва практикою залучаються досвідчені, висококваліфіковані фахівці.

Безпосередній керівник практики від бази практики здійснює постійний контроль за роботою практикантів, веде облік виходу їх на роботу. Про всі недотримання правил трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та інші порушення повідомляє керівника практики від кафедри.

Обов'язки керівника практики від кафедри:

– організація проходження ознайомчої практики й проведення організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику, зокрема:

1) інструктаж про порядок проходження ознайомчої практики та з техніки

безпеки(інструктаж також проводиться при прибутті на місце проходження практики),

2) надання здобувачам вищої освіти-практикантам необхідних документів (угода, програма, індивідуальне завдання, відгук тощо), перелік яких встановлюється у наскрізній програмі про проведення практики здобувачів вищої освіти,

3) ознайомлення здобувачів вищої освіти із системою звітності з практики, прийнятою на кафедрі кібербезпеки та математичного моделювання, а саме: звіту, прикладу оформлення виконаного індивідуального завдання тощо;

4) проведення із здобувачами вищої освіти попереднього обговорення змісту й результатів практики, потреб уточнення програми тощо;

– координація роботи керівників ознайомчої практики від бази практики;

– контроль умов праці здобувачів вищої освіти під час проходження практики;

– надання студентам допомоги в доборі матеріалу для виконання індивідуального завдання і контроль за його виконанням;

– оцінка якості роботи студентів.

– подання завідувачу кафедри та працівнику відділу з питань працевлаштування письмового звіту про проведення практики із зауваженнями й пропозиціями щодо поліпшення практики здобувачів вищої освіти

Обов'язки керівника практики від бази практики:

Керівником ознайомчої практики від бази практики може бути: керівник підприємства-базы практики, керівник ІТ-відділу або інший висококваліфікований спеціаліст сфері інформаційних технологій та/або кібербезпеки підприємства-базы практики.

– затвердження календарного плану проходження практики;

– забезпечення умови для виконання здобувачами вищої освіти програми практики;

– проведення інструктажу на робочому місці в процесі виконання конкретних видів робіт;

– здійснення контролю за виконанням термінів та процесом проходження практики здобувачами вищої освіти;

– закріплення за практикантами безпосередніх керівників із числа висококваліфікованих спеціалістів ІТ-відділу;

– надання характеристику на кожного здобувача вищої освіти після закінчення практики;

– підтримка постійного зв'язку із закладом вищої освіти.

2.3 Обов'язки здобувачів вищої освіти

– до початку ознайомчої практики одержати від керівника практики кафедри інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки і консультації щодо оформлення усіх необхідних документів;

– своєчасно прибути на базу практики;

- забезпечити збір необхідного фактичного матеріалу для написання звіту про практику;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені цією програмою ознайомчої практики;
- вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці та техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно подати необхідні звітні документи та захистити результати практики.

Під час проходження ознайомчої практики здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися правил внутрішнього розпорядку які встановлені на підприємстві – базі практики.

3 ЗМІСТ ОЗНАЙОМЧОЇ ПРАКТИКИ

Зміст ознайомчої практики визначається вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 125 – Кібербезпека та захист інформації.

Алгоритм проходження практики визначається специфікою бази практики, індивідуальним завданням та цими методичними вказівками.

Практиканти, крок за кроком, працюють над завданнями наведеними в індивідуальній програмі практики, використовуючи знання набуті під час підготовки за спеціальністю, формують практичні навички щодо порядку проведення робіт з захисту інформації відповідно до встановленої політики інформаційної безпеки на базі практики, стандартів на інших нормативно-правових документів.

Для досягнення поставлених цілей та задач ознайомчої практики студенти-практиканти працюють на місцях, що відповідають спеціальності 125 - Кібербезпека та захист інформації а також рівню їх освітньо-професійної підготовки з урахуванням особливостей баз практики.

Оскільки під час ознайомчої практики студенти отримують нові знання та практичні навички в основному при виконанні конкретних практичних завдань, то найбільш доцільною є їх робота поряд з фахівцями які працюють на штатних посадах.

Під час практики потрібно більш детально розглянути положення основних стандартів які регулюють вимоги щодо оформлення звітної документації у сфері науки та техніки, навчальних робіт та бібліографічних списків до них[6-8] Також, для формування вмій та навичок, у цей час особливу увагу потрібно приділити нормативним документам що регулюють правовідносини в галузі кібербезпеки та захисту інформації в Україні. Це дасть змогу виконати завдання практики у повному обсязі.

Важливою складовою змісту практики виступають також індивідуальні завдання, які обираються здобувачами вищої освіти відповідно до їхніх нахилів,

наукових інтересів, можливостей бази практики та попередньо обговорюються з керівниками практики.

В процесі проходження практики увага акцентується на набутті та удосконаленні вищезазначених загальних та фахових компетентностей, досягненню прогнозованих результатів навчання, розвитку творчих здібностей ЗВО та його самостійності, умінні приймати рішення і нести відповідальність за них, розвитку комунікативних якостей та здатності працювати в колективі.

3.1 Орієнтовний тематичний план

№ п/п	Тема програми	Розподіл часу, год.
1.	Ознайомлення з програмою практики. Знайомство з підприємством, його структурою. Інструктаж з техніки безпеки	10
2.	Нормативно-правове регулювання забезпечення інформаційної безпеки на базі практики	10
3.	Дослідження особливостей інформаційної діяльності підприємства. Аналіз інформації, інформаційних процесів та потоків які потребують захисту	10
4.	Аналіз комп'ютерного та периферійного обладнання яке використовується на базі практики, його апаратної конфігурації. Внесення пропозицій щодо його оновлення та забезпечення захисту інформації на апаратному рівні	10
5.	Аналіз операційних систем та програмного забезпечення встановленого на комп'ютерах бази практики. Внесення пропозицій щодо їх заміни, оновлення чи реконфігурації та забезпечення захисту інформації на рівні операційних систем	10
6.	Аналіз СУБД бази практики. Внесення пропозицій щодо їх заміни, оновлення чи реконфігурації та забезпечення захисту інформації на рівні баз даних	10
6.	Виконання індивідуального завдання	20
7.	Підведення підсумків. Узагальнення матеріалів з практики, оформлення звіту, складання диференційованого заліку за результатами проходження ознайомчої практики	10
	Разом:	90

3.2 Методичні рекомендації

1. Ознайомлення з програмою практики. Знайомство з підприємством, його структурою. Інструктаж з техніки безпеки

Практиканти повинні ознайомитися з програмою практики, її основними тематичними розділами. Отримують від керівника практики індивідуальні завдання та документи які потрібно оформити під час проходження практики.

Після прибуття на підприємство практикант повинен ознайомитися:

- з відомчим підпорядкуванням бази практики, основними нормативно-правовими документами, що лежать в основі її діяльності;
- з режимом роботи і правилами внутрішнього розпорядку;
- з вимогами, які пред'являються до працівників бази практики, їх професійних компетентностей в сфері інформаційних технологій та захисту інформації;
- з основними обов'язками працівників та посадових осіб в сфері забезпечення захисту інформації;

Здобувач вищої освіти-практикант організовує свою діяльність у відповідності до режиму роботи та правил внутрішнього розпорядку бази практики. Загальне ознайомлення включає також знайомство з керівником бази практики, безпосереднім керівником практики, іншими працівниками, відповідальними за забезпечення кібербезпеки та захисту інформації на підприємстві.

Керівник установи призначає студенту керівника практики від бази практики, ознайомлює з порядком проходження, розпорядком роботи установи. На основі запропонованого орієнтовного тематичного плану, враховуючи конкретні умови роботи установи та його підрозділів, складається календарний графік проходження практики. У разі потреби при виконанні індивідуальних завдань студент складає і затверджує особистий план.

Практиканти проходять інструктаж з техніки безпеки під час проходження практики.

2. Нормативно-правове регулювання забезпечення інформаційної безпеки на базі практики

Практиканти повинні визначити перелік нормативних актів що регулюють питання кібербезпеки та захисту інформації на базі практики (стандарты, міжнародні нормативно-правові акти, закони, , постанови та інші нормативно-правові акти що стосуються інформаційної безпеки бази практики). Після цього необхідно проаналізувати основні положення цих нормативно-правових актів.

Далі практиканти аналізують внутрішні нормативно-правові документи, що регулюють особливості забезпечення кібербезпеки та захисту інформації на підприємстві бази практики. Вони досліджують розпорядчі, організаційно-методичні, нормативні документи з захисту інформації що застосовуються на підприємстві, вказівки щодо їхнього застосування, інструкції, що встановлюють обов'язки, права та відповідальність персоналу.

В результаті практиканти повинні сформулювати власний висновок про стан нормативно-правового забезпечення системи кібербезпеки та захисту інформації на базі практики. Та, в разі необхідності, запропонувати потрібні кроки щодо його вдосконалення.

3. Дослідження особливостей інформаційної діяльності підприємства. Аналіз інформації, інформаційних процесів та потоків які потребують захисту

На цьому етапі практикантам необхідно:

- дослідити інформаційні потоки, технологічні процеси передачі, одержання, використання, розповсюдження і зберігання інформації на базі практики.
- проаналізувати, яка конфіденційна інформація збирається, обробляється, зберігається та передається на базі практики (документи, інформація про працівників, клієнтів, товари, послуги, комерційна інформація, проекти, розробки, патенти, тощо).
- розглянути, яким чином забезпечується її обіг на підприємстві.

4. Аналіз комп'ютерного та периферійного обладнання яке використовується на базі практики, його апаратної конфігурації. Внесення пропозицій щодо його оновлення, реконфігурації та забезпечення захисту інформації на апаратному рівні

Після дослідження підприємства, вивчення його інформаційної діяльності, визначення об'єктів захисту, практиканти повинні проаналізувати обладнання та засоби забезпечення інформаційної діяльності бази практики - комп'ютерне та периферійне обладнання, яке використовується на базі практики, його апаратну конфігурацію.

На підставі зібраної інформації практиканти повинні зробити висновки та виявити слабкі місця в конфігурації та налагодженнях апаратного забезпечення бази практики, запропонувати кроки щодо його оновлення, реконфігурації та забезпечення захисту інформації на апаратному рівні.

5. Аналіз операційних систем та програмного забезпечення встановленого на комп'ютерах бази практики. Внесення пропозицій щодо їх заміни, оновлення чи реконфігурації та забезпечення захисту інформації на рівні операційних систем

На цьому етапі ЗВО потрібно:

1. Проаналізувати операційні системи, базове, системне, службове та прикладне програмне забезпечення встановлене на робочих станціях та серверах бази практики;
2. Проаналізувати програмне забезпечення що використовується для їх захисту;
3. Виділити недоліки в системі захисту інформації на рівні операційних систем та іншого програмного забезпечення;
4. Винести рекомендації щодо їх заміни, оновлення чи реконфігурації для забезпечення захисту інформації на рівні операційних систем;
5. Сформулювати свої пропозиції керівництву бази практики щодо вдосконалення існуючої системи захисту інформації, підвищення рівня захищеності інформації в їх інформаційних системах, тощо.

Також, здобувачі вищої освіти можуть, замість підготовки рекомендацій, розробити власний програмний модуль, технічну систему, веб-додаток, тощо, використання якого підвищить рівень захищеності інформації на підприємстві бази практики.

6. Аналіз СУБД бази практики. Внесення пропозицій щодо їх заміни, оновлення чи реконфігурації та забезпечення захисту інформації на рівні баз даних

Практиканти аналізують існуючі на підприємстві бази даних та СУБД які використовуються для зберігання інформації та автоматизації роботи з нею. У випадку виявлення слабких місць в конфігурації та налагодженні СУБД підприємства бази практики, вони пропонують кроки щодо їх оновлення, реконфігурації та забезпечення захисту інформації на рівні баз даних.

Також, практиканти можуть, замість своїх пропозицій, спроектувати власну базу даних, використання якого підвищить рівень захищеності інформації на підприємстві бази практики.

7. Виконання індивідуального завдання

Під час проходження практики студенти – практиканти виконують заздалегідь отримане від керівника практики індивідуальне завдання. Порядок отримання завдань та їх орієнтовна тематика наведені в п. 4.3

8. Підведення підсумків. Узагальнення матеріалів з практики, оформлення звіту, складання диференційного заліку

Практиканти закінчують виконання індивідуальних завдань практики. Оформлюють та підписують звітну документацію (звіт про проходження практики, звіт про виконання індивідуального завдання, додатки, відгук керівника практики від підприємства, характеристику, тощо.) Представляють результати виконаних завдань на заліку.

3.3 Індивідуальні завдання

Перед початком проходження ознайомчої практики студенти одержують від викладачів кафедри індивідуальні завдання, які вони повинні виконати в період проходження практики.

Індивідуальне завдання видається з метою формування у практикантів навичок самостійної роботи, уміння використовувати теоретичні знання в конкретних видах діяльності, аналізувати і оцінювати рівень інформаційної безпеки бази практики на основі теоретичних знань, які вони одержали в навчальному закладі, надбання студентами під час практики умінь та навичок самостійного розв'язання завдань, пов'язаних з використанням комп'ютерної техніки в своїй роботі, активізації діяльності студентів, розширення їх світогляду.

Теми індивідуальних завдань видаються з урахуванням умов роботи установ – баз практики на основі теоретичних знань, які вони одержали в університеті.

Формами індивідуальної роботи можуть бути:

- проходження додаткових курсів на навчальних онлайн-платформах (RangeForce, Cisco, Prometheus, Courcera, Udemy, тощо);
- реферати, доповіді, презентації;
- програмні модулі, конфігураційні скрипти операційних систем, бази даних;
- наукові дослідження.

Індивідуальні завдання розробляються викладачами кафедри кібербезпеки та математичного моделювання.

Спеціальний час для написання індивідуального завдання не відводиться, воно виконується одночасно з проходженням тем практики.

Безпосередній керівник практики в установі бази практики надає студентам допомогу в зборі необхідного матеріалу (бланки, документи, література), контролює виконання завдання.

3.4 Документи та звітність за підсумками практики

Після закінчення строку проходження ознайомчої практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання плану та індивідуального завдання практики.

Загальна форма звітності здобувача вищої освіти про результати проходження практики – це подання письмового звіту. Звіти про результати проходження практики оформлюються в електронному, друкованому або письмовому вигляді, підлягають оцінці та підписуються безпосередньо керівником від бази практики (підписи скріплюються печатками організації, окрім випадків, коли у суб'єкта господарювання печатки немає).

Після цього здобувачі вищої освіти розміщують електронний варіант сканованих копій вищеназваних звітних документів у системі дистанційного навчання Moodle, і керівники практики від кафедри проводять їх перевірку.

У звіті мають бути відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки та пропозиції, список використаних джерел. Оформлюється звіт за вимогами встановленими ДСТУ 3008:2015 "Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення". Типова форма звіту представлена в додатку №2.

4 ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Поточний контроль здійснюється керівником практики від бази практики, з залученням у разі необхідності керівника практики від кафедри шляхом оцінювання якості роботи здобувачів вищої освіти на базі практики та виконання індивідуального завдання. При цьому оцінюється рівень теоретичної та практичної підготовки практикантів до вирішення конкретних завдань, їх дисциплінованість, пунктуальність, ініціативність, самостійність а також повнота, своєчасність та правильність виконання завдань, рівень

В ході захисту результатів практики ЗВО надають оформлені відповідно до вимог документи про проходження практики (щоденник, звіт, індивідуальне завдання), звітують про результати своєї роботи під час проходження ознайомчої практики, представляють результати виконання індивідуального завдання.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку, в ході якого оцінюються теоретичні знання та практичні навички, набуті або вдосконалені в ході проходження ознайомчої практики. При цьому враховується своєчасність виконання програми практики та оформлення звітної документації (звіту про проходження практики та індивідуального завдання), відповідність її оформлення встановленим вимогам.

5 ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Після закінчення строку проходження ознайомчої практики здобувачі вищої освіти звітують про проходження практики перед комісією, призначеною завідуючою кафедрою, до складу якої входять керівники практики від кафедри. Комісія приймає звіт у здобувачів вищої освіти в останні дні проходження практики на базах практики або в університеті протягом перших трьох днів після закінчення практики.

Оцінювання результатів практики здійснюється за національною шкалою та шкалою ECTS. Результати захисту практики вносяться керівником практики в особистому електронному кабінеті в автоматизованій системі управління Університету (АСУ «ВНЗ») до електронної відомості обліку успішності.

У разі отримання незадовільної оцінки за захист практики, перескладання здійснюється за графіком, установленим дирекцією ННІ електронних та інформаційних технологій і допускається не більше двох разів. Перший раз – керівнику практики від кафедри, при другому перескладанні – комісії, яка створюється розпорядженням директора ННІ електронних та інформаційних технологій. Для документального оформлення результатів ліквідації академічної заборгованості здобувачів вищої освіти в АСУ «ВНЗ» працівниками дирекції ННІ електронних та інформаційних технологій формується ліквідаційна електронна відомість, яку НПП заповнює у визначений день ліквідації академічної заборгованості.

Оцінка з практики враховується при нарахуванні стипендії за результатами літнього семестрового контролю.

Результати оцінювання практики можуть бути оскаржені здобувачами вищої освіти у порядку, що регламентується «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка».

Здобувачу вищої освіти, який не приступив до ознайомчої практики своєчасно з поважних причин призначається проходження практики в інший період (відповідно до індивідуального графіку та наказу ректора).

Підсумки проведення кожної практики обговорюються на засіданнях кафедр щорічно.

Шкала оцінювання здобувачів вищої освіти

Оцінка за системою ECTS	Визначення	Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною системою
A	Відмінно	90-100	Відмінно
B	Добре	82-89	Добре
C	Добре	75-81	Добре
D	Задовільно	66-74	Задовільно
E	Задовільно	60-65	Задовільно
FX	Незадовільно – з можливістю повторного складання	0-59	Незадовільно

Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти з урахуванням конвертації балів у їх нормовану кількість

Оцінки				Зміст критеріїв оцінки
відмінно	5	90-100	A	Матеріали про проходження практики оформлені відповідно до вимог. Доповідь здобувача вищої освіти продумана, структурована, містить основні результати проходження практики, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, виклад логічний, обґрунтований, висновки і узагальнення точні, мають місце практичні рекомендації; використання фахової термінології правильне. Керівники від бази практики та університету оцінили роботу на «відмінно».
добре	4	82-89	B	Мають місце неістотні зауваження щодо змісту та оформлення матеріалів про проходження практики. Доповідь здобувача вищої освіти продумана, обґрунтована, містить основні результати проведеного дослідження, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу достатньо глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, висновки й узагальнення точні, мають місце практичні рекомендації; використання фахової термінології правильне. Керівники від бази практики та від університету оцінили проходження практики на «добре» або один із керівників практики оцінив її проходження на «відмінно», а інший – на «добре».
добре	4	75-81	C	Мають місце неістотні зауваження щодо змісту та оформлення матеріалів про проходження практики. Доповідь здобувача вищої освіти продумана, обґрунтована, містить основні результати проведеного дослідження, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу достатньо глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, висновки й узагальнення точні, мають місце практичні рекомендації, правильно використовує фахову термінологію. Але виклад матеріалу недостатньо систематизовано, у визначенні понять, термінології та узагальненнях мають місце окремі помилки, які виправляються за допомогою додаткових питань членів комісії. Керівники від бази практики та від університету оцінили проходження практики на «добре».
задовільно	3	66-74	D	Недбале оформлення звіту й щоденника про проходження практики. Доповідь здобувача вищої освіти свідчить про розуміння основних питань програми практики, проте мають місце окремі прогалини в знаннях: визначення понять нечіткі, неточні, висновки й узагальнення, практичні рекомендації аргументовані слабо, в них допускаються помилки, знання фрагментарні, неповні, спостерігається невміння працювати з документами, нормативними джерелами, користуватися фаховою термінологією. Керівники від бази практики та від університету оцінили проходження практики на «задовільно» або один із керівників практики оцінив її проходження на «задовільно», а інший – на «добре».
		60-65	E	Недбале оформлення звіту й щоденника про проходження практики. Доповідь здобувача вищої освіти свідчить про розуміння основних питань програми практики, проте мають місце значні прогалини в знаннях: визначення понять нечіткі, неточні, недостатні, висновки й узагальнення, практичні рекомендації аргументовані слабо, у них допускаються помилки, знання практиканта фрагментарні, неповні, спостерігається невміння працювати з документами, нормативними джерелами, фаховою термінологією. Керівники від бази практики та від університету оцінили проходження практики на «задовільно».
незадовільно	2	0-59	FX	Мають місце істотні зауваження щодо змісту й оформлення матеріалів про проходження практики. Доповідь здобувача вищої освіти належним чином не підготовлена, відповіді на питання членів комісії не обґрунтовані або відсутні, розуміння змісту та завдань практики; здобувач вищої освіти недостатньо орієнтується в особливостях захисту інформації, не в змозі на належному рівні використовувати фахову термінологію. Керівники практики від університету та бази практики оцінили роботу на «незадовільно» або один із керівників практики оцінив її проходження на «задовільно», а інший – на «незадовільно».

6 ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

1. Закон України “Про захист інформації в автоматизованих системах” // Галицькі контракти. – 1996. - № 47. – С. 54 – 56.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року, № 1556-VII// Відомості Верховної Ради України , 2014, № 37-38, ст.2004
3. Положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України»: наказ Міністерства освіти України від 08.04.1993р. № 93
4. Положення «Про проведення практики здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка», затверджено вченою радою Національного університету «Чернігівська політехніка» 31 серпня 2020 р. протокол № 6, введено в дію наказом ректора від 31 серпня 2020 р. № 26
5. Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка», затверджено Вченою радою Національного університету «Чернігівська політехніка» 31 серпня 2020 р. протокол № 6 Введено в дію наказом ректора від 31 серпня 2020 р. № 26
6. ДСТУ 3008:2015 "Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення": наказ ДП «УкрНДНЦ» від 22 червня 2015 р. № 61
7. ДСТУ 4163:2020 «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів»: наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 1 липня 2020 р. № 144.
8. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: ДСТУ 7.1:2006. Чинний від 07.01.2007. - К. : Держспоживстандарт України, 2007. - 47 с.
9. Оформлення наукових джерел відповідно до вимог Вищої атестаційної комісії України [Електронний ресурс] // Вища атестаційна комісія України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://vak.in.ua>.
10. Правила забезпечення захисту інформації в інформаційних телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затверджені поста-новою КМУ від 29 березня 2006. - №373.
11. <http://robota-chntu.stu.cn.ua/>- веб-портал Центру розвитку кар'єри НУ "Чернігівська політехніка.
12. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eln.stu.cn.ua/>
13. Бібліотека та читальний зал НУ «Чернігівська політехніка». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library2.stu.cn.ua>
14. Prometheus: Платформа масових відкритих онлайн-курсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prometheus.org.ua>
15. RangeForce - платформа для підвищення кваліфікації фахівців з кібербезпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rangeforce.com/>

16. Мережева академія Cisco [Електронний ресурс] // Cisco. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.netacad.com/>
17. Навчальна онлайн платформа Coursera [Електронний ресурс] // Coursera. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.coursera.org/>
18. Платформа для онлайн-навчання Udemy [Електронний ресурс] // Udemy. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.udemy.com/>

ДОДАТОК 1 Бланк угоди на проведення практики здобувачів вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»

УГОДА № _____

на проведення практики здобувачів вищої освіти
Національного університету «Чернігівська політехніка»

місто Чернігів

«___» _____ 202__ р.

Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони Національний університет «Чернігівська політехніка» (далі - заклад вищої освіти), в особі ректора _____ що діє на підставі Статуту, і, з другої сторони, _____ (далі – база практики), в особі _____, що діє на підставі _____

уклали між собою цю угоду на проведення практики здобувачів вищої освіти:

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти здобувачів вищої освіти на практику згідно з календарним планом:

№ з/п	Шифр і назва спеціальності	Курс	Вид практики	Кількість здобувачів вищої освіти	Строки практики	
					початок	закінчення

1.2. Призначити наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою.

1.3. Створити необхідні умови для використання здобувачами вищої освіти програм практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності.

1.4. Забезпечити здобувачам вищої освіти умови безпечної роботи на кожному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати здобувачів вищої освіти-практикантів безпечних методів праці.

1.5. Надати здобувачам вищої освіти-практикантам і керівникам практики від навчального закладу можливість користуватись лабораторіями, кабінетами, майстернями, бібліотеками, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики.

1.6. Забезпечити облік виходу на роботу здобувачів вищої освіти-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад вищої освіти.

1.7. Після закінчення практики дати характеристику на кожного здобувача вищої освіти-практиканта, у якій відобразити якості підготовленого ним звіту.

1.8. Додаткові умови _____

2. Заклад вищої освіти зобов'язується:

2.1. Ознайомити базу практики з програмою практики через здобувача вищої освіти - практиканта, а не пізніше ніж за тиждень – надати базі практики список здобувачів вищої освіти, які направляються на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Забезпечити додержання здобувачами вищої освіти трудової дисципліни і правил внутрішнього розпорядку. Брати участь у розслідуванні комісією бази практики нещасних випадків, якщо вони сталися з здобувачами вищої освіти під час проходження практики.

3. Відповідальність сторін за невиконання угоди.

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно з законодавством про працю України.

3.2. Всі суперечки, що виникають між сторонами за цією угодою, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Угода набуває сили після її підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Угода складена у двох примірниках: по одному - базі практики і закладу вищої освіти.

4. Місцезнаходження сторін і розрахункові рахунки:

Навчального закладу: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, тел. (0462) 665-103

Бази практики _____

Підписи та печатки:

Ректор
Національного університету
«Чернігівська політехніка»

База практики:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

М.П. «__» _____ 20__ року

М.П. «__» _____ 20__ року

**ДОДАТОК 3 Титульна та остання сторінка звіту про виконання програми
ознайомчої практики**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ЗВІТ

про виконання програми ознайомчої практики

здобувача вищої освіти _____

групи _____

спеціальність _____

освітня програма _____

освітній рівень _____

база практики _____

Керівник практики
від бази практики

(підпис)

(прізвище, ініціали)

М.П. “ _____ ” _____ 20__ року

